

Радченко Олексій,
аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом НАДУ

Колтун Вікторія,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом НАДУ

ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

За регламентацією статті 7 Конституції України в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування, як окремий вид публічної влади у сфері публічно-правових відносин.

Систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування відповідно до Конституції України визначає Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Цей законодавчий акт є основним щодо правового статусу місцевого самоврядування в Україні, оскільки інші закони в цих питаннях не повинні суперечити положенням Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст. 24).

Цим спеціальним Законом визначаються основні принципи місцевого самоврядування, одним з яких є принцип правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності. У науці публічного управління зазначений принцип самостійності розглядається як автономія місцевого самоврядування.

На думку О.В.Батанова, гарантії місцевого самоврядування лише зумовлюють процес використання різних правових інструментів для забезпечення безперешкодного та ефективного вирішення питань місцевого значення. Як зауважує науковець, крім норм права, до цих засобів належать акти застосування права (рішення, розпорядження, накази, постанови), у яких

персоніфікуються активні дії суб'єктів, зобов'язаних сприяти місцевому самоврядуванню в здійсненні його функцій [3, с. 411].

Належність зазначених науковцем видів актів застосування права у системі місцевого самоврядування є дискусійним.

Відповідно до пункту 15 частини першої статті 92 Конституції України засади місцевого самоврядування визначаються виключно законами України. Такий підхід до правового регулювання у зазначеній сфері публічно-правових відносин відповідає сучасній європейській законодавчій практиці та регламентується Європейською хартією місцевого самоврядування (ст. 4).

Згідно з вимогами частини третьої статті 24 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та частини другої статті 7 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» правові акти Президента України і Кабінету Міністрів України є обов'язковими для органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб лише в якості способу реалізації повноважень (інші дві складові конституційного принципу законності – підстави і межі повноважень місцевого самоврядування – визначаються виключно Конституцією і законами України).

Із зазначеного можна зробити висновок про те, що підзаконними актами органів виконавчої влади не можуть регулюватися засади та правовий статус місцевого самоврядування, а також підстави і межі повноважень його посадових осіб.

Разом з тим, органи місцевого самоврядування, а також головні посадові особи територіальних громад також є суб'єктами нормотворчої діяльності, які в межах своєї компетенції уповноважені на прийняття нормативно-правових актів та актів індивідуальної дії. Повноваження та порядок прийняття зазначених актів регламентовано статтею 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Законом також визначена форма для таких актів, а саме: органи місцевого самоврядування приймають всі акти у формі рішень, а сільські, селищні, міські голови – у формі розпоряджень (незалежно від того, чи відносяться ці акти до нормативно-правових, чи є актами індивідуальної дії).

За результатом розгляду конституційного подання Харківської міської ради стосовно права органу місцевого самоврядування скасовувати свої раніше прийняті рішення та вносити до них зміни з будь-якого питання, що є компетенцією органу місцевого самоврядування, Конституційний Суд України дійшов висновку, що органи місцевого самоврядування, вирішуючи питання місцевого значення, представляючи спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст, приймають нормативні та ненормативні акти. До нормативних належать акти, які встановлюють, змінюють чи припиняють норми права, мають локальний характер, розраховані на широке коло осіб та застосовуються неодноразово, а ненормативні акти передбачають конкретні приписи, звернені до окремого суб'єкта чи юридичної особи, застосовуються одноразово і після реалізації вичерпують свою дію [6].

Заслуговує на увагу і законодавчо встановлений спеціальний порядок зупинення, визнання незаконними та скасування актів органів місцевого самоврядування. Так, з мотивів невідповідності Конституції чи законам України акти органів місцевого самоврядування можуть бути зупинені відповідним сільським, селищним, міським головою та скасовані відповідною радою (крім уже виконаних актів індивідуальної дії) або з цих або інших підстав визнані протиправними та нечинним (незаконними) чи скасовані у судовому порядку [1, 2, 7]. Отже, акти органів місцевого самоврядування наділені особливим статусом, що робить їх захищеними від втручання органів виконавчої влади.

Ще одним важливим чинником у реалізації правової автономії місцевого самоврядування є наявність права місцевого самоврядування захищатися в судовому порядку (ст. 145 Конституції України).

З викладеного можна зробити висновок, що правова автономія є невід'ємним елементом системи місцевого самоврядування, без якого існування цього виду публічної влади у сфері публічно-правових відносин є неможливим.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 30.03.2021).
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 30.03.2021).
3. Батанов О.В. Муніципальне право України : Підручник. Видання друге, стереотипне – Х.: «Одіссей», 2012. – 528 с. (дата звернення: 30.03.2021).
4. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15 жовтня 1985 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 30.03.2021).
5. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон від 7 червня 2001 р. № 2493-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14> (дата звернення: 30.03.2021).
6. Конституційний Суд України : Рішення від 16 квітня 2009 р. № 7-рп/2009 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09> (дата звернення: 30.03.2021).
7. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 30.03.2021).